

Trestné činy proti měně de lege lata a de lege ferenda¹

Marek Fryšták, Eva Žatecká²

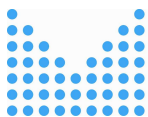
1. Historie peněz a počátky jejich padělání

Je obtížné představit si svět bez peněz. Téměř každá země má své vlastní peníze a jejich vývoj je spojen s nejstaršími písemnými záznamy o činnosti lidí. Vycházíme nějak automaticky z toho, že peníze v té podobě, jak je známe nyní, tj. v podobě papírové, jsou zde odjakživa.

Víme však, že tomu tak fakticky není. Chceme-li se podívat na historii peněz, je třeba se vrátit o několik tisíc let zpět. Už na úsvitu lidské civilizace se objevila potřeba směny různého zboží a služeb. Setkáváme se s tzv. barterovým obchodem, který je typický právě tam, kde neexistuje peněžní systém. Barter představuje druh obchodu, při němž se určité zboží nebo služby vyměňují za určité množství jiného zboží nebo služeb. Z hlediska praktičnosti se jedná o způsob značně neefektivní. Pokud jste totiž chtěli získat jakékoliv zboží nebo služby, vždy jste museli najít někoho, kdo je nabízel a zároveň byl ochoten akceptovat protihodnotu nabízenou z vaší strany, což se nemuselo vždy podařit, respektive podařit se v požadované době. Právě tento problematický aspekt byl nevyhnutelným impulsem pro vznik peněz jako prostředku směny.

¹ Příspěvek byl v modifikované podobě přednesen na mezinárodní konferenci „Pokroky v kriminalistice“, pořádané Akademií policejního sboru v Bratislavě od 14. do 15. 11. 2007.

² JUDr. Marek FRYŠTÁK, PhD., odborný asistent, Katedra trestního práva PrF MU Brno, vrchní komisař, P ČR S JmK SKPV OHK Brno, JUDr. Eva ŽATECKÁ, asistent, Katedra trestního práva PrF MU Brno.

Jako peníze se zprvu používaly věci, které v dané společnosti byly vysoko ceněné, a nebyl proto problém je směnit za jakékoli zboží či služby. Velkou roli zde nejčastěji sehrál dobytek, sůl, kožešiny, mušle, korálky nebo plátno. Svědectví o používání plátna na našem území podává zpráva arabského cestovatele a obchodníka Ibráhíma ibn Jákúba, který v roce 966 navštívil Prahu a při jejím popisu zmiňuje i placení pomocí šátečků.³ Z toho důvodu se předpokládá, že slovo platit vzniklo od slova plátno.

S postupným vývojem společnosti významnou roli jako prostředek směny získaly kovy a z nich zejména zlato a stříbro. Předností používání kovů jako prostředku směny byla jejich trvanlivost, tvárnost a dělitelnost. Nejstarší známé použití váženého stříbra jako platidla pochází z Mezopotámie z 5. a 4. tisíciletí př. n. l. V pozdější době už nebylo nutné stříbro vážit, protože se začaly používat již zvážené kusy tohoto kovu. Název této měny byl šekel a vznikl od slova šagal, což znamenalo vážit. S pojmem peníze, za které jsou považovány kusy kovu určité hmotnosti, se v historii poprvé setkáváme v Chammurapiho zákoníku z doby okolo roku 1770 př. n. l.⁴ Za první mince však bývají považovány až lýdské mince z elektra (přírodní směs zlata a stříbra), které byly raženy v 7. století př. n. l. v městských střediscích Malé Asie. Název mince byl startér a postupem času se začaly razit i mince menších hodnot.

S papírovými penězi se setkáváme prvně v Číně kolem roku 650 n.l., ale za všeobecnou měnu jsou zde uznány až od

³ K tomu blíže srovnej NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, E.: Základy numismatiky. Praha. Academia, 1986.

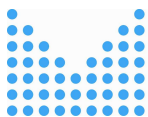
⁴ K tomu blíže srovnej SEJBAL, J. Základy peněžního vývoje. Brno. Masarykova univerzita, 1997.

10. století. Do té doby zde byly jako platidlo používány zejména poměrně těžké kovové mince. Protože praktické používání těchto mincí bylo obtížné, lidé si je uschovali u obchodníků, kteří jim vydávali ručně psané potvrzení, že jsou peníze u nich uloženy. Tyto stvrzenky byly pak používány k samotnému obchodu. V 11. století tento systém převzal stát a začal vydávat obdobné stvrzenky v pevně stanovených hodnotách. V Evropě se papírové bankovky objevily prvně ve Švédsku v roce 1661, kdy je z důvodu nedostatku stříbrných mincí začala vydávat stockholmská banka.

Počátek mincovnictví u nás se připisuje Keltům. Ti v 1. století n. l. razili mince na opidech ve středních Čechách a hlavně na území Bratislavy. Na Velké Moravě se mince nerazily. Zde se platilo železem zpracovaným do zvláštních sekerovitých hřiven. První české peníze byly stříbrné denáry, které byly raženy v desátém století. Z kvalitního stříbra je razili Přemyslovci. Jejich ražba navázala na měnový systém zavedený ve Franské říši Karlem Velikým roku 781. Obchod však potřeboval i mince vyšší hodnoty. Počátkem 14. století se tedy objevily groše a florény (dukáty) a v 16. století tolary. Podle toho rozeznáváme tři základní měnová období: denárové, grošové a tolarové, které skončilo až roku 1892 zavedením korunové měny. První papírové peníze byly v Rakousku vytištěny v roce 1762. Říkalo se jim bankocetle a teprve z nich se postupně vyvinuly bankovky tak, jak je známe dnes.⁵

⁵ http://www.cnb.cz/www.cnb.cz/cz/pro_media/clanky_rozhovory/media_2004/cl_04_040804.html

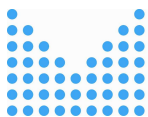
Papírové peníze jsou každopádně v současné době v celém světě pravděpodobně nejběžnější typ fyzických peněz. Nelze ale opomíjet skutečnost, že větší část peněžních zásob v ekonomice je tvořena převážně nehmotnými virtuálními penězi.

Od doby, kdy existují peníze, se setkáváme s jejich paděláním. Z období středověkých dějin našeho státu se nezachovalo velké množství listinných materiálů, které by přímo svědčily o paděláních peněz. Nicméně z některých nalezených zbytků mincí lze konstatovat, že se v peněžním oběhu padělky vyskytovaly. Zde bychom tato svá tvrzení doložili některými konkrétními příklady.⁶

Na začátku 20. století se při bagrování Vltavy a stavbě nového nábřeží (tehdy svatovojtěšského) u Žofína našlo na 41 měděných střížků, z nich měly být zhotoveny jednak peníze, jednak groše. Šlo o nedokončené padělky mincí z druhé poloviny 15. století. Pokoutní mincovna byla tehdy zřejmě odhalena dříve, než se padělky podařilo dokončit.

Bylo zřejmě veřejným tajemstvím, že Oldřich Fifka z Vydří a na Kameni vyrábí falešné peníze. Šířil to o něm zejména Jan Malovec z Pacova. Věc se dostala roku 1476 ke komornímu soudu, ale Malovec neuspěl, protože neměl konkrétní důkazy. Věc skončila smírem a Malovec se musel Fífkovi omluvit. Malovec měl nakonec přece jen pravdu, ale ta vyšla najevo až o 400 let později! V roce 1858 tehdejší majitel hradu Kámen uskutečňoval přestavbu, při níž byly v zasypaných sklepech objeveny kleště a klešťovité stroje k bití mincí, pláty na způsob penízků vykrojené a mnoho

⁶ <http://www.p-numis.wz.cz/padelani1/2/3.htm>

uhlí. To vše je nesporný důkaz padělání peněz na hradu Kámen.

Již před rokem 1886 se v jeskyni Čertova díra ve vrchu Kotouč u Šternberku přišlo při výzkumu na pozůstatky rozsáhlého falzifikátorského mincovního díla, množství měděných plátů s vyraženými otvory i s tavicími kelímky. Podle počtu otvorů odhadl nálezce kapacitu dílny z druhé poloviny 15. století na 4000 drobných mincí.

Vůbec nejznámějším a historicky doloženým padělatelem je bezpochyby Václav Hanka, pracovník Národního muzea. K jeho jednání jej však nevedla touha po penězích, ale snaha o povznesení národní hrdosti. Spolu s rukopisy Královédvorským a Zelenohorským vyrobil falza mincí, které měly platit na Velké Moravě. A právě tyto mince odstartovaly nedůvěru k pravosti obou rukopisů, protože jak bylo již uvedeno výše, na Velké Moravě se mince vůbec nerazily.

Jaké tresty hrozily ve středověku padělatelům? Padělání peněz se vždy považovalo za těžký zločin. Ve 13. století se u nás zabavoval pouze majetek. Nepřijatý zákoník z doby Karla IV. Majestas Carolina stanovil za padělání trest smrti upálením, případně vaření v oleji. V Drážďanech se například vypichovaly oči nebo se useknutá ruka padělatele připevnila na mincovnu. Maxmiliánův zákoník z roku 1499 znal pro penězokazce vedle trestu ohněm také smrt škrcením nebo smýkáním.

2. Padělání eura a organizovaný zločin

Významným mezníkem ve vztahu k padělání peněz na

evropském teritoriu bylo datum 1. 1. 2002. Tímto dnem došlo v zemích EU k jedné z nejvýznamnějších událostí za celou dobu její více než čtyřicetileté existence. Ve dvanácti členských zemích EU byla zavedena jednotná měna s názvem euro. S eurem se od uvedeného data platí v Německu, Rakousku, Belgii, Francii, Lucembursku, Nizozemí, Finsku, Španělsku, Portugalsku, Řecku, Itálii a Irsku. Stranou eurozóny prozatím zůstávají Velká Británie, Švédsko a Dánsko. Euro používají také tzv. třetí země EU: Vatikán, San Marino a Monako zavedly jednotnou evropskou měnu prostřednictvím měnové unie s Itálií, respektive s Francií, a jednostranně bylo euro zavedeno ve státech Andorra, Kosovo a Černá Hora, které se vzdaly svých dřívějších měn. Od 1. 1. 2007 se součástí eurozóny stalo Slovinsko. Její teritorium bylo od 1. 1. 2008 rozšířeno na Kypr a Maltu a je zřejmé, že i v dalších letech se bude s největší pravděpodobností dále rozšiřovat o další členské země EU, nevyjímaje Českou republiku.

Možnost rozsáhlého padělání jednotné evropské měny se považovala a stále považuje za nejzávažnější bezpečnostní problém EU. Důvody jsou zřejmé. Vytvořilo se na evropské poměry obrovské teritorium, na kterém platí jedna měna. Bankovky jsou pro všechny země stejné. Mince mají pro všechny země stejný rozměr, hmotnost, sílu, tvar, provedení hrany, jednu stejnou stranu (tzv. evropskou) s uvedením hodnoty a jsou zhotoveny ze stejného materiálu. Druhá strana mincí (tzv. národní) je v jednotlivých zemích různá. Rozdíl ve vzhledu jedné strany mincí není z tohoto pohledu relevantní, neboť všechny mince, byť odlišené národními stranami, platí na území všech států eurozóny.

I před zavedením eura samozřejmě v řadě členských států EU, ale nejen v nich, působily padělatelské dílny napojené na organizovaný zločin, které úspěšně padělaly bankovky a mince jednotlivých národních měn. Velmi často se také padělky národních měn na území EU dostávaly z oblasti Balkánu, kde byly s největší pravděpodobností i vyráběny. V současné době je podstatným zdrojem padělaných euro bankovek Litva, respektive v rámci EU byly s těmito bankovkami v mnoha případech zadrženi právě Litevci a velké padělatelské dílny eura za účinné spolupráce a podpory EU a Evropského policejního úřadu (Europol) byly objeveny v relativně nedávné době v Kolumbii. Tím jsme naznačili, že padělaní peněz (bankovek i mincí) a jejich udávání do oběhu je důležitá aktivita, které se mezinárodní organizovaný zločin dlouhodobě věnuje a ze které značně profituje. Toto tvrzení lze podložit tím, že vedle skutečně nahodilých padělků, vzniklých na barevných kopírkách přičiněním více či méně laických padělatelů, kteří to prostě chtějí „zkusit“, lze z kvality některých padělků eura (ale i amerických dolarů) a napodobení ochranných prvků na nich usuzovat, že se jejich padělání stalo předmětem podnikání organizovaných skupin padělatelů propojených na distribuční struktury i z jiných oblastí kriminality. Nemusí jít nutně o distribuční sítě drog, stejně úspěšně fungují pašerácké cesty alkoholu a tabákových výrobků.

Zavedení jednotné evropské měny představovalo pro mezinárodní organizovaný zločin značné ulehčení a bezesporu i úsporu vynakládaných finančních prostředků. Nemusí se již věnovat padělání jednotlivých národních měn a padělatelské dílny tak mají jeden předmět společného zájmu - euro. Tato

úspora finančních prostředků se v reálu odrazí v tom, že organizovaný zločin je vynakládá na zdokonalení napodobení ochranných prvků eura. V některých případech se pak zcela paradoxně setkáváme s případy, kdy Evropská centrální banka, respektive její Středisko pro analýzu padělků, je nuceno konstatovat, že ochranné prvky na některých padělcích eura jsou vyvedeny v mnohem lepší kvalitě a s větší precizností než u peněz pravých. Navíc „volný pohyb“ padělků eura v rámci EU je podstatně usnadněn tím, že řada členských zemí EU je zároveň součástí tzv. Schengenského prostoru.⁷

Ve vztahu k organizovanému zločinu bez výhrad platí, že boj s ním není možný bez vzájemné mezinárodní spolupráce. Ta se neodehrává pouze na poli OSN, Rady Evropy či EU. Nezanedbatelnou roli při její praktické realizaci hraje zejména Interpol nebo Europol a opomenout bychom rozhodně neměli ani dvoustranné smlouvy uzavírané mezi jednotlivými státy.⁸

Je třeba zmínit velký význam informovanosti o ochranných prvcích eurobankovek a euromincí, ale i ochranných prvcích národních měn těch států EU, které ještě euro nezavedly. Právě ona informovanost je totiž základem úspěchu při odhalování padělaných peněz. Země, které teprve o přijetí eura uvažují, by neměly tento aspekt podcenit a měly by své občany řádně poučit, aby se nestali snadnou obětí

⁷ Schengenský prostor volného pohybu osob bez kontrol na společných hranicích byl tvořen 15 státy (13 zemí EU - bývalá "patnáctka" bez Británie a Irsko a Norsko a Island). K 21. 12. 2007 se tento počet výrazně zvýšil. Schengenský prostor zažil rozšíření o 10 států, které v historii schengenské spolupráce nemá obdoby.

⁸ FRYŠTÁK, M.: Možnosti policejní spolupráce v boji s nadnárodní kriminalitou. In: Právne aspekty činnosti policie v boji proti kriminalite v európskej dimenzii. Akadémia Políciejného zboru, Bratislava, 2005, s. 60-82.

padělatelů eura.

3. Trestné činy proti měně de lege lata

Trestné činy proti měně jsou de lege lata upraveny v hlavě II. oddílu třetím (trestné činy proti měně a trestné činy daňové) TrZ.⁹ Pro potřebu zpracovávaného tématu se budeme věnovat pouze trestným činům upraveným v § 140 až § 142, respektive § 143 TrZ. Podívejme se nyní ve stručnosti na obsah těchto skutkových podstat.

Trestný čin padělání a pozměňování peněz - § 140 TrZ

Trestným je v tomto případě jednání pachatele, který sobě nebo jinému opatří padělané nebo pozměněné peníze, nebo padělané nebo pozměněné peníze přechovává nebo padělá, nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé.

Padělanými penězi (bankovkami i mincemi) rozumíme české i cizozemské peníze, které byly padělané. Jsou jimi jakékoliv napodobeniny, které vzhledem ke své kvalitě mohou být při udávání, třeba jen za určitých okolností,¹⁰ zaměněny s pravými penězi, a tak se dostat do oběhu (R 3/1991). Padělání je úplné vyhotovení peněz bez oprávnění, a to s cílem, aby vypadaly jako pravé.¹¹ Úplným vyhotovením peněz samozřejmě nelze chápat jejich vyhotovení tím

⁹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, dále jen TrZ.

¹⁰ Např. placení při snížené viditelnosti v nočním podniku a v podobných situacích.

¹¹ Nezáleží na tom, jakým technologickým postupem jsou padělané - zda např. obkreslením, fotograficky, tiskem, kopírováním, ražbou či odléváním.

způsobem, že musí nutně obsahovat všechny ochranné prvky pravých bankovek. Aby se jednalo o padělané peníze, musí být vždy napodobeny tak, aby mohly být zaměnitelné s penězi pravými.

Pozměněnými penězi rozumíme opětovně české i cizozemské bankovky a mince, které byly pozměněny. Pozměnění je provedení takové změny na nich, aby nabyly podobu peněz, které jsou v oběhu, pokud v něm již nejsou, nebo aby nabyly podobu peněz vyšší hodnoty, pokud jsou hodnoty nižší.

Opatření je jakýkoliv způsob nabytí padělaných nebo pozměněných peněz, ať již koupí, výměnou za jinou věc, darem, krádeží nebo podvodem. Může to být i jejich výroba, ale bez úmyslu udat je jako pravé. Přechovávání je jakákoliv dispozice s padělanými nebo pozměněnými penězi, která není jejich nabytím ani udáváním.

Padělání a pozměnění peněz v úmyslu udat je jako pravé představuje jednání pachatele, který tyto peníze sám padělal nebo pozměnil (vyrobil si je) bez ohledu na to, jak s nimi posléze naložil. Tudíž není nezbytné, aby je udal do oběhu. Udání padělaných nebo pozměněných peněz jako pravých naopak představuje situaci, kdy pachatel si tyto peníze ani nepadělal ani nepozměnil (opatřil si je jiným způsobem - např. koupí), ale veškeré jeho jednání směřuje k jejich uvedení do oběhu. Pro naplnění znaku udá do oběhu stačí jakékoliv pachatelovo odevzdání padělaných nebo pozměněných peněz jiné osobě jako pravých, např. při půjčce, prodeji padělaných cizozemských peněz, při placení za poskytnuté služby, při dání peněz do zástavy nebo při

darování. Udáním dojde k predisponování těchto peněz na jiného, a tím k jejich uvedení do oběhu. Není rozhodující zda pachatel vyvinul aktivní úsilí, aby je uvedl do oběhu, nebo nikoliv, zda se mu toto úsilí zdařilo, nebo byl-li při udávání takových peněz přistižen.

Mezi přitěžující okolnosti patří spáchání tohoto trestného činu jako člen organizované skupiny nebo ve značném rozsahu. Organizovanou skupinou se rozumí sdružení nejméně tří osob, v němž je provedena dělba úkolů mezi jednotlivými členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností. To zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost. Skupina nemusí mít trvalejší charakter, tímto způsobem lze spáchat i jednorázový trestný čin. Není nutné výslovné přijetí za člena skupiny. Postačí, když se pachatel do ní fakticky včlenil a aktivně se podílel na její činnosti. Uvedený pojem je vymezen pouze judikaturou (R. 45/1986). Značný rozsah je srovnatelný se značnou škodou, tj. s částkou nejméně 500 000 Kč.

Trestný čin udávání padělaných a pozměněných peněz - §

141 TrZ

Trestné je v tomto případě jednání pachatele, který padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé. Pachateli bylo placeno padělanými nebo pozměněnými penězi jako pravými, jestliže je získal jako protihodnotu za prodanou věc, za poskytnutou službu anebo jinou činnost, která se zpravidla obměňuje. Jestliže

by tyto peníze získal jiným způsobem, např. darem, nálezem, krádeží, podvodem, jiným obdobným způsobem, nebo by se jednalo o pachatele, který koupil od cizozemce cizí peníze a následně zjistil, že jsou padělané, a snažil se je udat jako pravé, nešlo by o tento trestný čin, ale o trestný čin dle § 140 TrZ. Pachatel v době, kdy mu jimi bylo placeno, nesměl vědět, že dostává padělané nebo pozměněné peníze. Tuto okolnost se musí dozvědět až po jejich přijetí.

Trestný čin výroba a držení padělatelského náčiní - § 142

TrZ

Trestný je v tomto případě pachatel, který vyrobí, sobě nebo někomu jinému opatří anebo přechovává nástroj nebo jiný předmět určený k padělání a pozměňování peněz. Uvedený trestný čin má svou povahou velmi blízko k přípravě trestného činu dle § 140 TrZ, neboť spočívá v opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů určených k padělání nebo pozměňování peněz. Jedná se trestný čin tzv. předčasně dokonaný.¹²

Trestná je zde sama okolnost výroby, opatření nebo přechovávání padělatelského náčiní bez ohledu na to, zda je použito k padělání nebo pozměňování peněz či nikoli. Nástroj určený k padělání nebo pozměňování peněz je jakýkoli nástroj, přístroj, nářadí nebo přípravek za podmínek, že je určený a technicky způsobilý k padělání a

¹² Deliktem předčasně dokonaným se rozumí právní fikce spočívající v tom, že čin, jenž je fakticky přípravou nebo pokusem, zákon kriminalizuje jako delikt dokonaný, viz KRATOCHVÍL, V.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 297.

pozměňování peněz, např. tiskařský lis nebo jiný nástroj k tištění bankovek, raznice na ražení mincí nebo forma na odlévání mincí. Jiným předmětem určeným k padělání nebo pozměňování peněz je jakákoli věc určená k padělání nebo pozměňování, jako třeba barva nebo papír.

Mezi přitěžující okolnosti patří spáchání tohoto trestného činu při výkonu povolání. To znamená, že pachatel své povolání fakticky využije pro jeho snadnější spáchání a toto povolání mu tak jeho spáchání usnadní. V rámci něj si tak např. opatří vhodné barvy či papír nebo vyrobí raznici pro ražbu mincí atd.

Společné ustanovení - § 143 TrZ

Ochrana dle § 140 až § 142 TrZ se poskytuje též jiným penězům než tuzemským, tuzemským a cizozemským bezhotovostním platebním prostředkům, jakož i tuzemským a cizozemským cenným papírům. Ochrana je zde poskytována všem bezhotovostním platebním prostředkům a cenným papírům, jako jsou např. příkazy k úhradě nebo příkazy k inkasu, šeky, směnky, bankovní platební karty, podílové listy nebo dluhopisy.

4. Trestné činy proti měně de lege ferenda

V letech 2004-2006 byl Parlamentem České republiky projednáván návrh osnovy nového trestního zákoníku. Byť 21. 3. 2006 došlo k jeho zamítnutí, lze návrh stále považovat za aktuální a použitelný k dalším úvahám nad daným tématem.

Právě tento návrh¹³ je totiž po určitých dílčích úpravách východiskem další fáze rekodifikačního procesu, která v době psaní tohoto textu nabírá na obrátkách. Ministerstvo spravedlnosti předložilo v létě 2007 uvedený návrh zákona k „veřejné diskusi“¹⁴ a začátkem října 2007 jej po zpracování některých připomínek veřejnosti odeslalo do vlády. Po jeho schválení vládou a zákonodárným sborem, by měl být nový trestní zákoník účinný od 1. 1. 2009.

V připravovaném trestním zákoníku by trestné činy proti měně měly být upraveny v hlavě VI., dílu prvním, nazvaném trestné činy proti měně a platebním prostředkům v § 205 až § 210. Oproti platné právní úpravě dochází k některým dílčím změnám, o kterých bychom se nyní rádi zmínili.

Trestný čin padělání a pozměňování peněz - § 205 návrhu

Návrh nového trestního zákoníku zde přebírá právní úpravu obsaženou v § 140 TrZ. Jedná se o osvědčenou skutkovou podstatu dostatečně zažitou praxí a podpořenou bohatou judikaturou. V jejím rámci dochází pouze k určitému dílčímu upřesnění. Kromě padělaných a pozměněných peněz se v ní nově hovoří o prvcích peněz sloužících k ochraně, které si zaslouží stejnou ochranu jako samotné peníze. Novými přitěžujícími okolnostmi je spáchání tohoto trestného činu jako člen organizované skupiny působící ve více státech nebo jeho spáchání ve velkém rozsahu. Tato

¹³ Návrh nového trestního zákoníku je veřejně dostupný na www.justice.cz

¹⁴ Ministerstvo spravedlnosti na svých internetových stránkách uvádí, že obdrželo celkem 330 připomínek a podnětů od veřejnosti.

nová skutková podstata se týká i peněz dosud nevydaných, ale pro peněžní oběh v budoucnu určených, např. nové vzory bankovek dosud neuvedené do oběhu, nové měny, které začnou brzo platit apod.

Trestný čin neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku - § 206 návrhu¹⁵

Jedná se o novou skutkovou podstatu zavedenou v souladu s Rámcovým rozhodnutím Rady EU č. 2001/413/JVV o boji proti podvodům a padělání v oblasti bezhotovostních platebních prostředků. S ohledem na rozvoj používání platebních prostředků a jejich nové typy se totiž ukázalo jako potřebné upravit i zvláštním způsobem i jejich padělání a pozměňování, neboť má své zvláštní rysy dané právě povahou platebních prostředků a možnostmi jejich padělání v rámci bezhotovostního platebního styku. U padělaných platebních

¹⁵ (1) Kdo sobě nebo jinému bez souhlasu oprávněného držitele opatří, zpřístupní, přijme nebo přechovává platební prostředek jiného, zejména nepřenositelnou platební kartu identifikovatelnou podle jména nebo čísla, elektronické peníze, příkaz k zúčtování, cestovní šek nebo záruční šekovou kartu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo sobě nebo jinému opatří, zpřístupní, přijme nebo přechovává padělaný nebo pozměněný platební prostředek, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(3) Kdo padělá nebo pozmění platební prostředek v úmyslu použít jej jako pravý nebo platný, nebo kdo padělaný nebo pozměněný platební prostředek použije jako pravý nebo platný, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

(4) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1, 2 nebo 3 jako člen organizované skupiny nebo ve značném rozsahu.

(5) Odnětím svobody na osm až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1, 2 nebo 3 jako člen organizované skupiny působící ve více státech nebo ve velkém rozsahu.

(6) Příprava je trestná.

prostředků je upraveno i jejich použití, což je obdobou udání peněz jako pravých nebo platných.

**Trestný čin udávání padělaných peněz - § 207 návrhu a
trestný čin výroba a držení padělatelského náčiní - § 208
návrhu**

Návrh nového trestního zákoníku zde přebírá osvědčenou, praxí zažitou a opětovně bohatou judikaturou podpořenou právní úpravu obsaženou v § 141 a § 142 TrZ.

Trestný čin neoprávněná výroba peněz - § 209 návrhu¹⁶

Jedná se o novou skutkovou podstatu zavedenou v souladu s Rámcovým rozhodnutím Rady EU ze dne 29. 5. 2000 o zvýšené ochraně trestními a jinými sankcemi proti padělání ve spojitosti se zaváděním eura (2000/383/JVV), ve znění Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 6. 12. 2001, kterým se mění Rámcové rozhodnutí Rady 2000/383/JVV o zvýšené ochraně trestními a jinými sankcemi proti padělání ve spojitosti se zaváděním eura (2001/888/JVV). Byla zavedena v souvislosti

¹⁶ (1) Kdo neoprávněně, s použitím zařízení nebo materiálů k výrobě peněz určených a držných v souladu se zákonem, vyrobí peníze nebo prvky sloužící k ochraně peněz proti padělání, nebo kdo neoprávněně vyrobené peníze nebo prvky sloužící k ochraně peněz proti padělání sobě nebo jinému opatří, uvede do oběhu nebo přechovává, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny nebo ve značném rozsahu.

(3) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny působící ve více státech nebo ve velkém rozsahu.

(4) Příprava je trestná.

s měnovými opatřeními a stále důležitější rolí měny ve vztazích mezi státy a zejména ve vazbě na univerzální platidlo zavedené v Evropské unii v podobě eura.

Je totiž nezbytně nutné zajistit odpovídající trestněprávní postih i takových forem jednání, která narušují měnovou stabilitu výrobou peněz s použitím zařízení nebo materiálů k výrobě peněz určených a držených v souladu se zákonem. Tato nová skutková podstata se týká i peněz dosud nevydaných, ale pro peněžní oběh v budoucnu určených, např. nové vzory bankovek dosud neuvedené do oběhu, nové měny, které začnou brzo platit apod.

Společné ustanovení - § 210 návrhu

Návrh nového trestního zákoníku zde v modifikované podobě vychází z § 143 TrZ, podle něj ochrana podle § 205 až 209 se poskytuje též penězům a platebním prostředkům jiným než tuzemským a tuzemským a zahraničním cenným papírům.

5. Trestné činy proti měně z pohledu aplikační praxe

Jak již bylo zmíněno, padělání peněz a jejich udávání do oběhu jako pravých lze označit za jednu z důležitých domén činnosti organizovaného zločinu. Jedním z podstatných nástrojů, jehož pomocí lze předcházet, odhalovat a objasňovat tuto trestnou činnost, je institut předstíraného

převodu.¹⁷ Jedná se o jeden z operativně pátracích prostředků upravený v § 158c TrŘ.¹⁸ Tím samozřejmě nechceme říct, že se jedná o jediný možný prostředek směřující k potírání této trestné činnosti. Z našeho úhlu pohledu a praktické činnosti orgánů činných v trestním řízení jej spolu s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu dle § 88 a § 88a TrŘ považujeme za nejdůležitější.

Organizovaný zločin etablovaný v České republice mnohdy funguje na principu národnostních nebo etnických skupin a pro někoho zvenčí je téměř nemožné do takového prostředí proniknout a získat z něj informace. V tomto okamžiku se zde vytváří ideální prostor pro činnost informátora. Bezesporu platí, že kvalita a věrohodnost jím poskytnutých informací souvisí s tím, jak dalece dobře a důvěrně zná zájmové prostředí. Pro orgány činné v trestním řízení je ideální stav, pokud informátor je jeho přirozenou součástí, zná vztahy vzájemné podřízenosti a nadřízenosti a dokáže odhadnout jejich slabá místa.

V rámci faktické realizace předstíraného převodu věci se velmi často setkáváme právě s činností informátora. Informátor představuje jeden z podpůrných operativně-pátracích prostředků upravený v § 23f ZoP. Uvedené ustanovení zákona pouze hovoří o tom, že informátorem je fyzická osoba poskytující za finanční nebo věcnou odměnu

¹⁷ Do 31. 12. 2001 byl tento institut, pojmenovaný jako předstíraný převod věci, upraven v § 34c zákona č. 283/1991 Sb., o Polici České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále jen ZoP. Blíže srovnej FRYŠTÁK, M.: Srovnání právní úpravy předstíraného převodu věci upravené v zákoně o policii do 31. 12. 2001 s právní úpravou vyplývající se zákona č. 265/2001 Sb. (novela trestního řádu a některých dalších zákonů). Policista 2002, 4, s. 12-14 přílohy.

¹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, dále jen TrŘ.

informace a služby takovým způsobem, aby nebyla vyzrazena její spolupráce s policií. Konkretizace této právní úpravy je přenechána interním aktům řízení.¹⁹ To nemůžeme považovat za ideální stav.

Použitím informátora se fakticky realizuje jedno z oprávnění příslušníků Policie ČR upravené v ZoP, a proto, právní úprava by měla být jasná a konkrétní a neměla by být z větší části řešena interními akty řízení. Ty by měly ve vztahu k ní již jen zohledňovat určité nuance a detaily neupravené zákonem, a nikoliv, suplovat její nedostatky. Je totiž více než zřejmé, že právní úprava obsažená v ZoP je velmi obecná, neurčitá a nekonkrétní. Žádným způsobem není např. stanovena zákonná definice osoby informátora, bližší úprava jeho spolupráce s Policií ČR či otázka jeho beztrestnosti. Důvody, proč by tomu tak mělo být, zmíníme dále.

Při použití informátora v rámci trestního řízení se navíc často dostáváme k řešení zásadní a pro další postup v trestním řízení důležité otázky, zda jeho působení a činnost nepředstavuje ve své podobě nepřípustný zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin. Důsledně musí být rozlišováno mezi tím, zda jednání a činnost informátora vyvolá u potenciálního pachatele úmysl trestný čin spáchat (takové jednání informátora by mohlo být označeno jako policejní prokovace) a mezi případy, kdy potenciální pachatel byl již před „nasazením“ informátora rozhodnut trestný čin spáchat a

¹⁹ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 165 ze dne 31. 12. 2001, o používání informátorů, ve znění pozdějších předpisů.

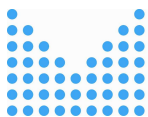

aktivity informátora jej v tom jen víceméně utvrdily a podpořily.²⁰

V souvislosti s nově připravovaným trestním zákoníkem se zcela logicky hovoří o nezbytnosti rekodifikace trestního řádu korespondující s obsahem nového trestního zákoníku a odrážející současné trendy. Zde se podle nás otevírá ideální prostor ke změně právní úpravy postavení informátora a k tomu, aby byla obsažena právě v této nové rekodifikaci.

Je to totiž právě a jenom informátor, který je v prvotní fázi v kontaktu a ve spojení s potenciálním pachatelem, např. se domlouvá „na zajištění požadovaného zboží a cenu za něj pro svého šéfa“. Na základě takto získaných operativních poznatků se potom odvíjí celý další postup Policie ČR. V průběhu trestního řízení se pak ale stává, že pachatel se na kontakty s informátorem odvolává a požaduje jeho výslech, což může být dost problematické. Nesetkali jsme se v rámci policejní praxe s tím, aby Policie ČR zveřejnila pravou totožnost svého informátora a lidově řečeno ho „hodila přes palubu“. Nastává pak situace, kdy je velmi obtížně prokazatelné, jakou roli v celém skutkovém ději informátor sehrál a zda se v případě jeho použití a působení již nejedná o policejní provokaci. Pak se velmi často stává, že soud na základě zásady in dubio pro reo postupuje dle § 188 odst. 1 písm. c) TrŘ a trestní stíhání pachatele za použití § 172 odst. 1 písm.

²⁰ K tomu blíže srovnej nález Ústavního soudu III. ÚS 597/99, II. ÚS 710/01, II. ÚS 797/02, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva sp. zn. 12466/86 ze dne 15. 6. 1992 nebo rozhodnutí Spolkového soudního dvora (SRN) sp. Zn. 1 StR 42/01 ze dne 30. 5. 2001.

b) TrŘ zastaví, nebo jej po již nařízeném hlavním líčení dle § 226 písm. b) TrŘ zproští obžaloby.

Každopádně si uvědomujeme, že používání informátorů je paradoxně doposud ze strany veřejnosti často považováno a vnímáno jako něco „nedemokratického“, přestože je spolupráce informátora s orgány činnými v trestním řízení vždy společensky žádoucí a v boji proti organizovanému zločinu v jakékoliv jeho podobě a formě absolutně nepostradatelná. Byli bychom každopádně rádi, kdyby shora uvedené postřehy vyvolaly potřebu odborné diskuse nad tímto tématem.

V případech páchání trestných činů proti měně se nesetkáváme jen s činností organizovaného zločinu, ale nezanedbatelnou roli sehrávají i tzv. laičtí padělatelé využívající běžně dostupnou techniku. Nejsme schopni to potvrdit žádným statistickým údajem, ale z praxe orgánů činných v trestním řízení víme, že se stále častěji začínají setkávat s tím, že padělané bankovky vyrábějí mladiství a buď je přímo sami udávají, nebo k jejich udávání použijí osoby mladší patnácti let. Otázka k zamyšlení je, proč tomu tak je. Domníváme se, že důvodů je několik.

V posledních letech rapidně klesla cena výpočetní techniky, a ta je bez větších problémů dostupná široké veřejnosti. Je téměř samozřejmostí, že v řadě domácností, zvláště tehdy, pokud jsou v ní osoby školou povinné nebo studující, se setkáváme se stolním počítačem nebo notebookem. Velmi levně lze na mnoha místech koupit tzv. trojkombinace, tj. zařízení umožňující tisk, kopírování a skenování. Současné děti a mladiství tráví podstatnou část svého volného času u

počítače a je nutno přiznat, že jejich znalosti a dovednosti jsou mnohdy ohromující a dalece přesahují znalosti dospělých.

Při udávání padělaných peněz pachatelům velmi často nahrává liknavost, nezájem a v mnoha případech i neodbornost osob, které peníze přijímají. Na mnoha obchodních místech pracují brigádníci nebo osoby, které často nemají žádné praktické zkušenosti s prací s penězi a někdy nejsou dokonce ani řádně proškoleny o ochranných prvcích české, potažmo zahraniční měny. Je pravda, že na řadě těchto míst mají osoby přijímající peníze povinnost kontrolovat z hlediska bezpečnostních prvků všechny bankovky bez ohledu na jejich nominální hodnotu. Z praxe víme, že se to téměř neděje a kontrola je prováděna zpravidla pouze u bankovek vyšších nominálních hodnot od 1000 Kč výše. Padělatelé a osoby udávající padělané bankovky se tomu již dokázali plně přizpůsobit a stále častěji se tak budeme setkávat s padělanými bankovkami nižších nominálních hodnot.

Velmi častý argument zaznívající v této souvislosti je to, že při přijímání a vracení peněz není na pokladně čas, aby se kontrolovaly veškeré bankovky. Nelze popřít, že na tomto tvrzení je něco pravdy. Velmi často na těchto obchodních místech není ani k dispozici zařízení umožňující provést alespoň základní kontrolu pravosti přijímané bankovky v případě jakékoliv pochybnosti, jako je např. UV lampa. Nechceme generalizovat a zjednodušovat, ale pokud by tomu tak bylo, nebylo by možné udat do oběhu bankovky, které mají ochranný proužek nalepený z alobalu nebo zkopírovaný nebo jen tužkou nakreslený vodoznak, s čímž se v praxi setkáváme velmi často. A to už ani nehovoříme o případech,

kdy rubová a lícová strana bankovky je slepena obráceně, a přesto se takovou bankovku podaří udat. Bankovky stupně nebezpečnosti č. 3 - padělek zdařilý a stupně nebezpečnosti č. 4 - padělek méně zdařilý²¹ patří totiž mezi ty, které jsou v oběhu zachyceny nejčastěji. V prvním případě se jedná o padělek bankovky vyhotovený nedokonalou tiskovou reprodukcí, kdy části technické ochrany jsou nedokonale napodobeny nebo vynechány. V druhém případě se jedná o padělek nedokonale zhotovený, kdy jednotlivé části tisku a technické ochrany jsou vynechány. V obou případech se jedná o padělky, které jsou způsobilé k oklamání za zvláště nepříznivých podmínek pro příjemce, jako je např. snížená viditelnost.

6. Závěr

Co říci stručně závěrem? Roli prevence a informovanosti jsme zde již zcela úmyslně zmínili několikrát a jejich význam bychom neměli podceňovat. Neměli bychom si namlouvat, že se nás uvedený problém netýká a že nám se to nemůže stát, abychom se s padělanou bankovkou setkali. Podívejme se totiž na to, jakou pozornost při přijetí peněz věnujeme ochranným prvkům bankovek právě my! Již nyní bychom se měli všichni připravovat na to, že i v České republice dojde výhledově k přijetí eura.²² Je nám tedy dán

²¹ K dalším stupňům nebezpečnosti padělaných bankovek blíže in FRYŠTÁK, M.: Problematika padělaných peněz v České republice. Trestní právo, 2005, 12, s. 20-22.

²² Co se týče České republiky, tak v tomto okamžiku je jistá pouze jedna věc, a to, že euro s největší pravděpodobností bude. I když i v této „jistotě“ se již objevily určité trhliny (blíže srovnej in Bude mít Česko vůbec euro?, Ekonom, 2007, 43, s. 54-56.). K zavedení eura jsme se zavázali vstupem do Evropské unie, jenže z tohoto závazku nevyplývá, kdy se tak stane. Právě odpověď na tuto otázku je

dostatečný časový prostor, abychom se s touto měnou a s jejími ochrannými prvky začali seznamovat již nyní. Bylo by škoda jej nevyužít a zbytečně promarnit. Jen tak zabráníme tomu, aby se naše země stala ideálním prostředím pro distribuci padělků eura.

Fryšták, M. - Žatecká, E.

Trestné činy proti měně de lege lata a de lege ferenda

SOUHRN

V uvedeném článku se autoři věnují tématu trestných činů proti měně z pohledu teorie a praxe. V jeho rámci pojednávají nejen o historii peněz a počátcích paděláním ale zabírají se i současnými problémy týkajícími se padělání eura a podílem organizovaného zločinu na něm. Stěžejní kapitoly jsou pak věnovány rozboru právní úpravy související se zpracovávaným tématem, jak toto vyplývá z platného zákona a nového trestního zákoníku

klíčová. Původně se uváděl termín roku 2010. Předpokládalo se, že v roce 2007 se zapojí česká koruna do měnového systému ERM II. Od stabilizace kurzu ve směném mechanismu do placení eurem v reálné ekonomice jsou totiž potřeba zhruba tři roky - dva na mechanismus ERM II, zbytek na schválení evropskými orgány a stanovení kurzu. Z důvodu nedobrého stavu veřejných financí Ministerstvo financí spolu s Českou národní bankou po vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění naší republiky s eurozónou nedoporučilo tento krok. Tím se fakticky rok 2010 stal nereálný. Tento termín padl proto, že nesplňujeme požadavek maastrichtských kritérií udržet deficit veřejných financí pod tři procenta HDP. V současné době tak žádné oficiální datum vstupu naší republiky do eurozóny není stanoveno. Každopádně je jasné, že o jeho přijetí budou u nás pouze a výhradně rozhodovat politici. A přitom bude zásadní, z kterého názorového tábora budou.

projednávaného v současné době v PS P ČR. Opomenuty nejsou ani postřehy aplikační praxe související s trestnými činy proti měně.

Fryšták, M. - Žatecká, E.

Offences against the currency de lege lata and de lege ferenda

SUMMARY

In this article, its authors focus on the subject of offences against the currency from the point of view of theory and that of practice. In the article, they discuss not only the history of money and the outset of money forgery, but they also discuss the current problems relating to euro forgery and the proportion organised crime represents in it. The key chapters are dedicated to an analysis of the legal regulations relating to this subject matter, as follows from the valid law and the new penal code, which is currently being discussed by the Chamber of Deputies of the Czech Republic. Observations from the application practice relating to offences against the currency are also included.

M.Fryšták, E. Žatecká

**Die Straftaten Fälschung von Zahlungsmitteln de lege lata
und de lege ferenda**

ZUSAMMENFASSUNG

Im vorliegenden Artikel wenden sich die Autoren dem Thema der Straftaten Fälschung von Zahlungsmitteln aus der Sicht der Theorie und der Praxis zu. In seinem Rahmen erläutern sie nicht nur die Geldgeschichte und die Anfänge deren Fälschung, sondern auch die jetzigen Probleme der Euro-Fälschung und des Anteils des organisierten Verbrechens. Die Schwerpunktkapitel sind der Analyse der mit dem behandelten Thema zusammenhängenden rechtlichen Regelung gewidmet, wie sie sich aus dem gültigen Gesetz und dem neuen Strafgesetzbuch ergibt, das gegenwärtig in der Abgeordnetenkammer des Parlaments der Tschechischen Republik erörtert wird. Auch die Beobachtungen aus der Anwendungspraxis, die mit den Straftaten Fälschung von Zahlungsmitteln zusammenhängen, werden nicht unterlassen.